

לוי אשכול - במשרד האוצר

החל בקיץ 1952 ובמשך אחת-עשרה שנים כיהן אשכול כשר האוצר. בשנות כהונתו עבר המשרד ארגון מחדש ובמסגרתו הוקם אגף התקציבים שהופקד על תכנון ארוך טווח ובכפוף לתקציבי הפיתוח ולמטבע החוץ. ב-1954 הושלמה הנחת היסודות לבנק ישראל ובו ניתן מענה ראשוני לקביעת המדיניות המוניטרית ולתחום הפיקוח על הבנקים. כשר האחראי על המדיניות התקציבית, אשכול נותר מחויב לביצוע "התכנית הכלכלית החדשה" שיזם קודמו בתפקיד אליעזר קפלן ואושרה על ידי הממשלה ארבעה חודשים לפני כניסתו לתפקיד. מדיניות זו ביקשה לשפר את מאזן התשלומים ולבלום את האינפלציה וכללה פעולות לריסון הוצאות ממשלתיות, לעידוד הייצור ולהעמקה של גבית המסים.

במועד כניסתו לתפקיד הבשיל המשא ומתן בנושא השילומים מידי ממשלת מערב גרמניה לשלביו הסופיים. בספטמבר 1952 נחתם הסכם השילומים והבטיח מידת ודאות של תזרים תקציבי אל קופת המדינה, באמצעותו התאפשרה ב-1953 הצגתה של תכנית פעולה חדשה ליישום ארוך טווח. פיחות שנערך בשנים 1953-1954 הביא לירידה בגרעון השוטף וסיפק תנופה חדשה למשק הישראלי אשר קיבלה ביטוי עם ביטול משטר הפיקוח והקיצוב. החל ב-1955 ולאורך עשור נמשכה הצמיחה הכלכלית והתבטאה במדדי תוצר לאומי ותוצר לנפש מן הגבוהים בעולם. בשנים 1956-1959 הוכפל הייצוא התעשייתי של תוצרת ישראלית. אשכול פעל בשיתוף פעולה הדוק ופורה עם שר המסחר והתעשייה פנחס ספיר, יחסים אשר תרמו לגישתו לפיה תביעות לגידול בשכר יותנו בגידול בפריון הייצור.

בתפקידו כשר האוצר הרבה לתבוע את ייעול השירות הממשלתי ולערוך קיצוצים בתקציבים עודפים לשם העברתם אל תקציב הפיתוח בכלל ולקידום תשתיות תחבורה ואנרגיה בפרט. בשנים אלו הורחבו התעשיות הביטחוניות ומפעליים המלח, הוקמו הצי הסוחר ונמל אשדוד וכספי השילומים הופנו לפיתוח התעשייה. בעקבות חלקו כנציג המדינה במשא ומתן הבין-לאומי לעניין חלוקת מי נהרות הירדן והירמוך, אשכול ביקש לקדם ביתר שאת את הקמתו של מוביל המים הארצי מצפון נהר הירדן אל הנגב ודחף למימוש הפרויקט עד לחנוכתו ב-1964.

דיאגו ויסמן

בשלהי 1956 היה אשכול בין שרי הממשלה שהביעו תמיכה ביציאה למבצע קדש. באמצעות משרד האוצר הועברה חקיקה מסייעת לקיום מלווה ביטחון למכירת אגרות חוב וכן להטלת מיסוי על שירותים ממשלתיים. לאחר סיום המבצע והפסקת אספקת הנפט לישראל מצדן של מספר חברות ומדינות ובראשן ברית המועצות, היה מעורב במאמצים לפתרון המשבר ובהנחת צינור הנפט שנמתח בין איראן ואילת. החל ב-1957 עסק גם בנסיונות לשילוב מדינת ישראל בשוק האירופי המשותף ובסיומו של משא ומתן ממושך, הסכם מסחרי ראשון עם ישראל נחתם בקיץ 1964.

עם הצמיחה במשק והגידול בפערים בין ייבוא ותוצר החלה הנהגת המשרד גם בהיערכות לסיום תקופת ההכנסות מהסכם השילומים ולירידה צפויה בהכנסות ממגבית. ב-1962 התווה אשכול מדיניות כלכלית חדשה ובמסגרתה צמצום המעורבות הממשלתית ועידוד השוק החופשי, למען שיפור מאזן התשלומים והגדלת הפריזון. מרכיביה העיקריים של התכנית כללו העלאת שער החליפין, צעדים למניעת אינפלציה ועידוד סחר חוץ.

בשנים אלו תפס אשכול עמדה מרכזית במפלגה. בקיץ 1963, עם פרישתו של דוד בן-גוריון קיבלו סיעות הקואליציה את ההמלצה למינויו של אשכול תחתיו - בראשות הממשלה ובמשרד הביטחון.

ארכיון יד לוי אשכול